

สรุป ปัญหา และข้อเสนอแนะ

การเรียกเก็บเงินตามเช็คของธนาคารต่าง ๆ ที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันนี้ สำหรับในเขตกรุงเทพมหานครและตามต่างจังหวัดบางจังหวัดซึ่งได้จัดตั้งสำนักหักบัญชีขึ้นแล้ว ธนาคารที่เป็นสมาชิกของสำนักหักบัญชีจะเรียกเก็บเงินตามเช็คโดยผ่านสำนักหักบัญชี ธนาคารสมาชิกจะรวบรวมเช็คของธนาคารอื่นที่ลูกค้านำมาฝากเข้าบัญชีที่ธนาคารตน แยกออกเป็นรายธนาคารพร้อมกับใบนำส่ง นำมาแลกเปลี่ยนกับธนาคารสมาชิกอื่น ๆ เพื่อทำการหักบัญชีระหว่างกันที่สำนักหักบัญชี สำนักหักบัญชีในกรุงเทพมหานครกำหนดให้มีการแลกเปลี่ยนเช็คเพื่อทำการหักบัญชีระหว่างธนาคารทุกวันที่เป็นวันทำการธนาคาร เริ่มตั้งแต่เวลา 11.30 น. และสิ้นสุดเวลา 14.00 น. การแลกเปลี่ยนก็นำเช็คมาแลกเปลี่ยนคราว ๆ ไป สำหรับเช็คที่กองส่งคืนควยสาเหตุใด ๆ ก็ตาม ธนาคารผู้ที่ได้รับเช็คจะส่งเช็คนั้นคืน และต้องทำบันทึกแจ้งเหตุผลแห่งการคืนลัดคึกกับเช็คคืนทุกฉบับ เช็คที่กองส่งคืนเนื่องจากการหักบัญชีของวันใดก็จะนำมาทำการแลกเปลี่ยนและหักบัญชีที่สำนักหักบัญชีในเวลา 9.00 น. ของวันทำการถัดไป

จากกำหนดเวลาแลกเปลี่ยนเช็คในปัจจุบันและปริมาณเช็คที่เรียกเก็บเงินผ่านสำนักหักบัญชีซึ่งได้เพิ่มมากขึ้นทุกปี คงจะเห็นได้จากตารางการหักบัญชี ณ สำนักหักบัญชีกรุงเทพมหานคร (ตารางในหน้าถัดไป) นั้น ระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารที่เป็นอยู่ในปัจจุบันควรจะมีการแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ในขณะที่ธนาคารทุกธนาคารจะนำเช็คที่ลูกค้าฝากเข้าบัญชีในตอนเช้าส่งมาแลกเปลี่ยนและหักบัญชีในวันนั้นที่สำนักหักบัญชี แต่เป็นเช็คที่ฝากเข้าบัญชีในตอนบ่ายจะนำมาแลกเปลี่ยนในวันรุ่งขึ้น ทำให้ผู้ฝากเช็คเข้าบัญชีในตอนบ่ายเสียเปรียบผู้ฝากเข้าบัญชีตอนเช้า และจากกำหนดเวลาแลกเปลี่ยนเช็ครอบสุดท้าย ให้นำมาแลกเปลี่ยนเวลา 14.00 น. ธนาคารต่าง ๆ ก็พยายามที่จะนำเช็คมาทำการแลกเปลี่ยนที่สำนักหักบัญชีให้ทันเวลาที่กำหนด ก่อให้เกิดปัญหาในการรวบรวมเช็ค บวกจำนวนเงินไม่ถูกต้อง และไม่เรียบร้อย และบางครั้งก็ต้องมาทำตอนที่สำนักหักบัญชีแทนที่จะทำเสร็จเรียบร้อย

มาจากธนาคารตน ทำให้การหักบัญชีเกิดความผิดพลาดบ่อย ๆ และทำให้ล่าช้า ในระบบการหักบัญชีปัจจุบันต้องเร่งรัดมาก บางธนาคารยอดเงินตามเช็คที่ธนาคารตนนำมาเรียกเก็บธนาคารอื่นยังผิดอยู่และไม่มีเวลาตรวจหา เพื่อให้ทันเวลาเคลียร์จึงก็ต้องนำมาเรียกเก็บกันทั้งผิด ๆ ในขณะที่เดียวกันก็ของตรวจรับเช็คที่ธนาคารอื่นส่งมาเรียกเก็บตน เมื่อเจ้าหน้าที่ของพระวังพระวงทั้งสองท่าน จึงทำให้การหักบัญชีมีผิดพลาดมาก และเสร็จล่าช้า ทำให้การส่งเช็คที่ถูกต้องเรียกเก็บกลับไปยังธนาคารเพื่อหักบัญชีลูกค้าก็ล่าช้า และพนักงานที่ทำงานในคานนี้ก็ของใช้เวลาทำงานมากขึ้น และต้องอยู่ดงเวลา ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองเป็นอย่างมาก

การหักบัญชี ณ สำนักหักบัญชีกรุงเทพมหานคร¹

	จำนวนเช็ค (ฉบับ)	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
1963	4,664,799	70,775
1964	5,278,833	86,220
1965	5,866,745	100,718
1966	6,717,635	124,904
1967	7,684,281	150,453
1968	8,550,289	168,740
1969	9,480,252	193,248
1970	10,327,324	216,923
1971	11,048,180	234,608
1972	12,003,365	281,439
1973	13,675,508	419,810
1974	15,357,884	611,790
1975	17,736,473	715,208
1976 มกราคม	1,697,732	69,783

¹ ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

การปรับปรุงระบบการหักบัญชีให้เหมาะสมกับสภาพปริมาณเช็คที่เพิ่มมากขึ้น และ เพื่อให้การหักบัญชีเป็นไปอย่างถูกต้อง แม่นยำ และรวดเร็ว อาจทำได้โดยเปลี่ยนกำหนด เวลาในการนำเช็คมาแลกเปลี่ยนและทำการหักบัญชี คือให้มีการหักบัญชีกันครั้งเดียวใน เวลาเช้า เช่น เวลา 9.30 น. หรือ 10.00 น. (ไม่มีการหักบัญชีรอบเช็คนั้น) ผลของ การหักบัญชี โทหรือเสียเคลียร์ริง ให้ถือเป็นเสร็จเด็ดขาด กล่าวคือ ธนาคารที่ใดเคลียร์ริง สามารถเบิกถอนเงินนั้นไปใช้ได้ทันที และธนาคารที่เสียเคลียร์ริง หากมีเงินในบัญชีไม่พอ จะต้องนำเงินมาเข้าบัญชีที่ธนาคารแห่งประเทศไทยภายในเวลาที่กำหนด อนึ่ง เพื่อความ สะดวกในการคืนเช็คระหว่างธนาคารสมาชิก ก็ให้นำเช็คมาแลกเปลี่ยนกันได้ที่สำนักหักบัญชีตั้งแต่ เวลา 14.30 น. ถึง 15.30 น. โดยให้ธนาคารผู้รับเช็คคืนออกใบรับเช็คคืนให้ หรือ อาจจะให้มาคืนก่อนเข้าอีกครั้งระหว่าง 8.00 น. ถึง 8.30 น. หลังจากเวลานั้นแล้ว ถือว่าเช็คนั้นชำระเงินแล้ว ธนาคารผู้รับเช็คคืนอาจจะไม่ยอมรับเช็คนั้นจากธนาคารผู้คืน โท เมื่อได้รับใบรับเช็คคืนแล้ว ก็นำมาเรียกเก็บเงินในรอบปกติตามที่กล่าวไว้ข้างต้น (ใน การแลกเปลี่ยนเช็คนั้นจะไม่มีการหักบัญชี)

สำหรับการแก้ปัญหาที่มีผู้ถอนเงินสดนำเช็คจำนวนเงินมาก ๆ ซึ่งไม่มีเงินในบัญชี ฯลฯ ซึ่งทำให้ธนาคารผู้จ่ายเงินเสียดุลโดยไม่เป็นธรรม ก็อาจแก้โดยให้ธนาคารผู้จ่ายเงิน และธนาคารผู้เรียกเก็บเงินคืนเช็คแก่กันไต่ทันที และนำใบรับเช็คคืนมาปรับปรุงบัญชีที่ธนาคาร แห่งประเทศไทยไต่ทันที

ผลของการเปลี่ยนเวลาของการแลกเปลี่ยนเช็คและการหักบัญชี อาจแบ่งได้เป็น ดังนี้

1. หมดปัญหาเรื่องเช็คไม่ทันเคลียร์ริง (Too late for clearing) ใน ระบบการหักบัญชีปัจจุบัน ถ้าผู้ฝากนำเช็คมาเข้าบัญชีในตอนบ่าย ธนาคารผู้รับฝากจะไม่ได้ นำส่งเช็คไปยังสำนักหักบัญชีในวันนั้นเพราะไม่ทันเวลา จะต้องนำส่งในวันรุ่งขึ้น ซึ่งทำให้เช็คนั้นนี้รู้ผลการเรียกเก็บช้าไปกว่าเช็คที่นำฝากเข้าในตอนเช้าไปหนึ่งวัน เมื่อเปลี่ยนเวลา การแลกเปลี่ยนเช็คและหักบัญชีแล้ว ธนาคารทุกธนาคารสามารถรับฝากเช็คได้ทั้งวัน โดยเช็ค

ในวันนั้นทั้งหมดจะส่งมาแลกเปลี่ยนและทำการหักบัญชีที่สำนักหักบัญชีในวันรุ่งขึ้นเหมือนกันหมด ธนาคารทุกธนาคารไม่ว่าจะอยู่ไกลหรือไกลจากสำนักหักบัญชี ก็สามารถรับฝากเช็คได้ตั้งแต่ 8.30 น. ถึง 15.30 น. (ตามเวลาทำการธนาคาร) ไม่มีธนาคารใดได้เปรียบหรือเสียเปรียบกัน ส่วนทางคานผู้ฝากจะนำเช็คฝากเข้าบัญชีในคอนเซาหรือคอนบายก็รู้ผลการเรียกเก็บเงินพร้อมกัน

2. การเลื่อนเวลาการหักบัญชีให้เป็นคอนเซาจะช่วยให้การปฏิบัติงานในแต่ละวันของธนาคารโดยเฉพาะคานเงินฝากแล้วเสร็จเร็วขึ้น จนคาดว่าจะไม่ต้องอยู่ดูวงเวลาเซาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

3. ธนาคารต่าง ๆ ก็จะมีฐานะของตนแต่เซา เมื่อหักบัญชีเสร็จแล้ว ถ้ามียอดเสียเคลียริงและมีเงินฝากที่ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่พอหัก ก็จะได้้นำเงินมาเซา ซึ่งโดยอาจจะโอนเงินมาจากสาขาต่างจังหวัดหรือกู้ยืมระหว่างกันเอง หรือขายเงินตราต่างประเทศเพื่อนำเงินสคมาเข้าบัญชี หรือกู้ยืมกับธนาคารแห่งประเทศไทยมาเข้าบัญชีได้อย่างทันเวลา และธนาคารที่ใดเคลียริงก็อาจจะเบิกเงินสคเพื่อไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้เช่นกัน

ในระบบการหักบัญชีปัจจุบันธนาคารต่าง ๆ จะใช้โปรแกรมโดยหักลดระหว่างเช็คที่ทนนำส่งเรียกเก็บกับเช็คที่ตนถูกเรียกเก็บ โดยให้เจ้าหน้าที่ของตนโทรศัพท์แจ้งว่ามีเช็คฉบับใดจำนวนเงินมาก ๆ ถูกส่งมาหักบัญชี อย่างไรก็ตาม บ่อยครั้งก็มีผิดพลาดและทำให้ Transaction ต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้นกระทำในเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นผลให้เกิดขัดข้องและล่าช้าอยู่เป็นประจำ

4. จากการที่มีการรับเช็คได้ตลอดทั้งวัน ไม่ต้องรีบร้อนนำเช็คไปเรียกเก็บให้ทันก่อนเวลาหักบัญชีเดิม (14.00 น.) ก็ทำให้มีเวลาเตรียมการเรียกเก็บเงินในระหว่างวันตลอดทั้งวัน ยอดที่ส่งไปเรียกเก็บธนาคารอื่นจึงควรจะต้องถูกต้องมาแล้วจากธนาคาร ไม่ต้องมาทำกันที่สำนักหักบัญชีเช่นในปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ประจำสำนักหักบัญชีของแต่ละธนาคารจึงเพียงแต่มีหน้าที่ตรวจรับเช็คที่ธนาคารอื่นส่งมาเรียกเก็บตนคานเคียว (ซึ่งก็ควรถูกต้องมา

แล้ว) จึงน่าจะทำให้การหักบัญชีเป็นไปโดยเรียบร้อย ไม่ผิดพลาด และแล้วเสร็จรวดเร็วขึ้น

5. การหักบัญชีที่ปรากฏผลเป็นเสร็จเด็ดขาด อาจจะทำให้ธนาคารต่าง ๆ ใช้ความระมัดระวังในการเปิดบัญชีลูกค้ามากขึ้น และการรับฝากเช็ค เข้าบัญชีซึ่งจะได้ตีพิมพ์ค้นตรวจเช็คกันให้เรียบร้อยก่อนจะรับ เพราะธนาคารสมาชิกต่างฝ่ายต่างก็ผลักดันกันเป็นเจ้าหนี้ยิ่งขึ้น ผลต่อมาจะทำให้การคืนเช็คลดจำนวนลง ซึ่งจะเป็นผลในการส่งเสริมให้มีการใช้เช็คกันมากขึ้น

6. เป็นการแก้ไขระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับปริมาณเช็คที่เพิ่มขึ้นปีละ 10 - 15 % ซึ่งจนถึงขณะนี้ระบบการหักบัญชีที่เป็นอยู่ไม่น่าจะคงอยู่ในสภาพเดิมต่อไปได้

ผลเสียที่อาจจะมีขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง เวลาในการแลกเปลี่ยนเช็คนี้ คือ

1. ทำให้ผู้ฝากเช็คที่ฝากเช็ค เข้าบัญชีระยะเช้าถึงเที่ยงจะถอนเงินนั้นได้ช้าไป 1 วัน แต่ผู้ฝากในคอนม่ายคงสามารถถอนเงินได้เช่นในปัจจุบัน (ไม่ช้าไปกว่าเดิม)
2. อาจจะทำให้ผู้ฝากเช็คในคอนเช้าหันมาถอนเงินสด (ในกรณีเช็คเงินสด) ไปแทนที่จะฝากเข้าบัญชี ทำให้ธนาคารจะต้องจ่ายเงินสดออกมากกว่าเดิม ทำให้ปริมาณธนบัตรหมุนเวียนเพิ่มขึ้น และอาจทำให้ปริมาณเช็คผ่านสำนักหักบัญชีลดลงไปบ้าง

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงแก้ไขระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารนี้ จะก่อให้เกิดผลดี ทำให้การหักบัญชีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ถ้าเปลี่ยนระบบการหักบัญชีมาเป็นเช่นนี้แล้ว ก็อาจนำเอาระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ช่วยในการหักบัญชีได้ง่ายขึ้น เนื่องจากเมื่อเปลี่ยนเวลาหักบัญชีมาเป็นตอนเช้าแล้ว ธนาคารทุกธนาคารจะไม่มีภาระเสียเปรียบหรือได้เปรียบกันในการรับฝากเช็คเข้าบัญชี เนื่องจากทุกธนาคารสามารถรับฝากเช็คได้ตั้งแต่เวลา 8.30 น. ถึง 15.30 น. เท่ากันทุกธนาคาร เมื่อเป็นดังนี้ก็ไม่จำเป็นที่ทุกธนาคารจะต้องเป็นสมาชิกสำนักหักบัญชี

เช่นในปัจจุบัน ธนาคารที่มีจำนวนเช็คไม่มากนักก็อาจให้ธนาคารที่มีปริมาณเช็คจำนวนมากที่เป็นสมาชิกสำนักหักบัญชีเป็นตัวแทนเรียกเก็บเงินได้ ดังเช่นสำนักหักบัญชีเมืองนิวยอร์กซึ่งจะมีธนาคารสมาชิกเพียง 11 ธนาคารเท่านั้น ส่วนธนาคารอื่น ๆ ก็ให้ธนาคารที่เป็นสมาชิกเป็นตัวแทนเรียกเก็บเงินได้ เมื่อจำนวนสมาชิกมีน้อยก็จะทำให้ความยุ่งยากในการหักบัญชีลดลง จำนวนเช็คที่ธนาคารสมาชิกลำมาแลกเปลี่ยนก็จะมีจำนวนมาก (ซึ่งจะรวมเช็คของธนาคารที่คนเป็นตัวแทนในการเรียกเก็บด้วย) พอที่จะให้ระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยได้ และธนาคารที่เป็นสมาชิกก็อาจใช้ระบบคอมพิวเตอร์ช่วยในการทำงานอยู่แล้วด้วยการหักบัญชีก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ความวุ่นวายที่จะต้องใช้คนคอยตรวจนับจำนวนฉบับ ตรวจนับจำนวนเงินในเช็คทุกฉบับเช่นปัจจุบันก็จะหมดไป

สำหรับธนาคารที่ไม่ได้เป็นสมาชิกก็ไม่เสียเปรียบธนาคารที่เป็นสมาชิกแต่อย่างใด เพราะเช็คที่นำมาฝากเข้าธนาคารที่ไม่ได้เป็นสมาชิกก็จะรู้ผลการเรียกเก็บเงินได้เท่า ๆ กับธนาคารสมาชิก และธนาคารที่ไม่ได้เป็นสมาชิกยังไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าเป็นสมาชิก ซึ่งมีหนึ่ง ๆ ก็เป็นจำนวนไม่น้อย ไม่ต้องเสียค่าเช่าเป็นสมาชิก ค่าบำรุงประจำปี ค่าใช้จ่ายทางค่านจำนวนพนักงานที่ต้องประจำอยู่สำนักหักบัญชี และค่ารถที่ต้องวิ่งไปมาระหว่างสำนักหักบัญชีและธนาคารตน แต่อาจจะเสียค่าธรรมเนียมให้แก่ธนาคารสมาชิกซึ่งเป็นตัวแทนให้ ซึ่งจะเป็นค่าใช้จ่ายที่น้อยกว่าการเข้าเป็นสมาชิก ส่วนธนาคารที่เป็นสมาชิกก็จะไ้ค่าธรรมเนียมในการเป็นตัวแทนของธนาคารที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ก็จะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการหักบัญชีในขณะนี้ ซึ่งมีบ่อยครั้งการหักบัญชีไปแล้วเสร็จล่าช้ามาก โดยเฉพาะการหักบัญชีในวันหลังวันหยุดทำการธนาคาร สาเหตุอาจจะเนื่องมาจาก

1. ธนาคารสมาชิกแต่งตั้งผู้แทนมาประจำสำนักหักบัญชีไม่มีสมรรถภาพเท่าที่ควร
2. ธนาคารสมาชิกไม่รักษาระเบียบเกี่ยวกับเวลาในการมาแลกเปลี่ยนเช็คโดยเคร่งครัด
3. ธนาคารสมาชิกไม่ได้ทำการรวบรวมเช็คและสอยอดให้ถูกต้องก่อนที่จะนำมาแลกเปลี่ยนที่สำนักหักบัญชี

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวอาจทำได้โดยธนาคารสมาชิกควรให้ความสำคัญของการทำงานที่สำนักหักบัญชี โดยการส่งผู้แทนที่มีสมรรถภาพมาปฏิบัติงาน และหากผู้แทนธนาคารสมาชิกทำการหักบัญชีผิดพลาด และไม่อาจหาข้อผิดพลาดได้โดยรวดเร็ว ควรจะเพิ่มอัตราค่าปรับในกรณีนี้ให้สูงขึ้นกว่าในปัจจุบัน และควรปรับให้สูงขึ้นตามลำดับ (ยิ่งหาข้อผิดพลาดได้ช้า ค่าปรับก็ควรยิ่งสูงขึ้น) ส่วนการที่ธนาคารสมาชิกไม่รักษาระเบียบเกี่ยวกับเวลาในการแลกเปลี่ยนเช็คก็อาจจำเป็นต้องเพิ่มค่าปรับในการมาถึงสำนักหักบัญชีเพื่อแลกเปลี่ยนเช็คให้มีอัตราสูงกว่าในปัจจุบัน และควรนำเช็คหย่อนมาแลกเปลี่ยนหลาย ๆ ครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้พยายามนำมาแลกเปลี่ยนในครั้งสุดท้ายในหนอยที่สุด และเพื่อให้การแลกเปลี่ยนเช็คในครั้งสุดท้ายเป็นไปโดยรวดเร็ว ควรกำหนดให้มีการปรับหากผู้แทนธนาคารสมาชิกไม่สามารถส่งเช็คแลกเปลี่ยนให้เสร็จสิ้นตามเวลาที่กำหนด หลังจากประกาศหักบัญชีแล้ว

อนึ่ง เพื่อให้ผู้แทนส่งผลการหักบัญชีที่พนักงานหักบัญชีโดยรวดเร็ว ควรให้มีกำหนดเวลาการส่งผลการหักบัญชีหลังจากการแลกเปลี่ยนเช็คในครั้งสุดท้ายเสร็จสิ้น และหากผู้แทนธนาคารสมาชิกใดไม่สามารถส่งผลการหักบัญชีตามกำหนดเวลาได้ ควรจะได้มีการปรับธนาคารสมาชิกนั้น เช่นเดียวกัน

ส่วนการแก้ปัญหาในข้อ 3 ข้างต้น ธนาคารสมาชิกควรจะได้พิจารณากำหนดเวลา
รับฝากเช็คให้แน่นอน ให้มีเวลารวบรวมเช็คตลอดจนสอยยอดเงินในหลักของก่อนนำเช็คมา
แลกเปลี่ยนที่สำนักหักบัญชี และหากจำเป็นต้องเพิ่มเครื่องมือ เครื่องใช้ตลอดจนจำนวน
พนักงาน ก็ควรจะได้จัดหาหรือเพิ่มให้พอกับจำนวนเช็คที่เพิ่มมากขึ้น

การเพิ่มค่าปรับให้สูงขึ้นนี้อาจทำให้ธนาคารสมาชิกมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน
ได้ดียิ่งขึ้น และจะทำให้การหักบัญชีทำได้โดยอย่างรวดเร็วและแม่นยำขึ้น

การเรียกเก็บเงินตามเช็คในจังหวัดที่ยังไม่ได้จัดตั้งสำนักหักบัญชีนั้น ธนาคาร
ผู้รับฝากเช็คก็นำเช็คนั้นไปเรียกเก็บเงินโดยตรงกับธนาคารผู้จ่ายเงิน ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว
ธนาคารเหล่านี้จะมีบัญชีระหว่างกันเพื่อความสะดวกในการเรียกเก็บเงิน ถ้ามีธนาคาร
หลายธนาคารในจังหวัดนั้น การมีบัญชีระหว่างกันนี้จะทำให้เกิดความยุ่งยากและการเรียก
เก็บเงินเช่นนี้ก็ลาซาและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการนำส่งเช็คเป็นอันมาก ในขณะนี้มีอีก
หลายจังหวัดที่ได้จัดตั้งสำนักหักบัญชีขึ้น ซึ่งเพื่อความสะดวกและมีให้เป็นการสิ้นเปลือง
ทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ควรจะมีการจัดตั้งสำนักหักบัญชีขึ้นตามจังหวัดต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้า
เห็นว่ามีจำนวนธนาคารและจำนวนเช็คมากพอ เพราะการจัดให้มีระบบการหักบัญชีระหว่าง
ธนาคารขึ้นนั้น จะทำให้การเรียกเก็บเงินทำได้รวดเร็วสะดวกและปลอดภัย

การมีสำนักหักบัญชีตามต่างจังหวัดยังจะทำให้การเรียกเก็บเงินตามเช็คต่างจังหวัด
จากกรุงเทพมหานคร รวมทั้งการเรียกเก็บเงินตามเช็คจากจังหวัดหนึ่งกับอีกจังหวัดหนึ่งทำ
ได้รวดเร็วขึ้นอีกด้วย

สำหรับเช็คที่สั่งจ่ายของสาขาธนาคารต่างจังหวัด ซึ่งไม่สามารถจะเรียกเก็บเงินตามเช็คนั้นผ่านสำนักหักบัญชี ธนาคารผู้รับฝากเช็คอาจจะเรียกเก็บเงินตามเช็คนั้นได้ 2 กรณี คือ

ก. สำหรับธนาคารที่มีสาขาของคนอยู่ในจังหวัดเดียวกับธนาคารผู้จ่ายเงิน (ธนาคารเจ้าของเช็ค) ธนาคารผู้รับฝากเช็คก็จะส่งเช็คนั้นไปให้สาขาของธนาคารคนที่จังหวัดนั้นเรียกเก็บเงินจากธนาคารผู้จ่ายเงินให้

ข. ถ้าธนาคารผู้รับฝากเช็คไม่มีสาขาของธนาคารคนที่จังหวัดเดียวกับธนาคารผู้จ่ายเงิน ธนาคารผู้รับฝากเช็คก็จะส่งเช็คนั้นให้สำนักงานใหญ่ของธนาคารผู้จ่ายเงินเป็นผู้เรียกเก็บเงินให้ ซึ่งในกรุงเทพมหานครธนาคารที่เป็นสมาชิกของสำนักหักบัญชีทุกธนาคาร ยกเว้นธนาคารแห่งประเทศไทยจะนำเช็คของสาขาธนาคารต่างจังหวัดมาแลกเปลี่ยนกันที่สำนักหักบัญชี เพื่อความสะดวกแทนที่จะต้องนำเช็คนั้นไปส่งยังธนาคารสำนักงานใหญ่ของธนาคารผู้จ่ายเงิน

การเรียกเก็บเงินตามเช็คสาขาธนาคารต่างจังหวัดนี้ ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินจะคิดค่าธรรมเนียมในการเรียกเก็บในอัตราร้อยละ 1 ใน 8 ของจำนวนเงินตามเช็ค แต่ต้องไม่ต่ำกว่าฉบับละ 5 บาท และทางสมาคมธนาคารยังได้กำหนดเวลาการเรียกเก็บ โดยให้ธนาคารผู้จ่ายเงินต้องแจ้งผลการเรียกเก็บตามกำหนดเวลาที่กำหนดไว้

ปัญหาของการเรียกเก็บเงินตามเช็คต่างจังหวัดนั้น คือความล่าช้าของผลการเรียกเก็บเงิน ซึ่งบางครั้งเช็คที่สั่งจ่ายในจังหวัดไกลกับกรุงเทพมหานครว่าจะรู้ผลของการเรียกเก็บเงินต้องใช้เวลาหลายวันซึ่งก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้ที่ได้รับเช็คนั้นเพราะไม่ได้รับเงินในเวลาอันควร สำหรับในวงการธุรกิจ การได้รับเงินช้าไปวันหนึ่งอาจจะทำให้เสียดอกเบี้ยไปอีกมาก หรือทำให้เสียผลประโยชน์คนอื่น ๆ และอีกประการหนึ่ง การเรียกเก็บเงินได้ช้านี้ก็เป็นสาเหตุอันหนึ่งที่ทำให้การใช้เช็คไม่เป็นที่นิยมเท่าที่ควร เพราะผู้ที่ได้รับเช็คคิดว่าได้รับเงินช้าจะเป็นการดีกว่า การรับเช็คกว่าจะได้เงินสวดอาจต้องใช้เวลาหลายวัน

สาเหตุของการเรียกเก็บเงินไคซานี้ บางครั้งก็อาจเนื่องมาจากธนาคารผู้จ่ายเงินให้ความช่วยเหลือลูกค้า (ผู้ส่งจ่าย) ของตน ซึ่งรู้ว่าลูกค้ายังไม่มีเงิน ก็รอจนกว่าลูกค้าจะนำเงินมา เขาจึงทำการหักบัญชี แล้วแจ้งผลการเรียกเก็บ หรือบางที่ผู้ส่งจ่ายมีเงินในบัญชี แต่ธนาคารยังไม่หักบัญชีเพราะอาจต้องการให้มียอดเงินฝากไว้มาก ๆ รอจนกว่าจะถึงกำหนดการแจ้งผลการเรียกเก็บจึงค่อยหักบัญชีลูกค้า การแก้ไขปัญหานี้ก็อาจทำได้โดย

1. กำหนดการแจ้งผลการเรียกเก็บควรกำหนดให้แจ้งเร็วกว่ากำหนดเดิม ซึ่งตามกำหนดเดิมนี้นั้นจังหวัดใกล้กับกรุงเทพมหานครให้เวลาแจ้งผลไว้นานเกินไป เช่น จังหวัดชลบุรี ให้กำหนดการแจ้งผลการเรียกเก็บเงินไว้ถึง 15 วัน

2. ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นธนาคารกลางเป็นผู้เรียกเก็บเงินตามเช็คนี้ เพราะธนาคารแห่งประเทศไทยไม่คำนึงถึงประโยชน์ตามที่กล่าวข้างต้น แต่เล็งถึงผลประโยชน์เพื่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม และการให้ธนาคารกลางเป็นผู้เรียกเก็บเงินตามเช็คต่างจังหวัดนี้ ในต่างประเทศก็ทำกันอยู่ ดังเช่นในสหรัฐอเมริกา ธนาคารกลางจะให้บริการในด้านการเรียกเก็บเงินตามเช็คต่างเมืองให้

ปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้บริการในด้านการเรียกเก็บเงินตามเช็คในจังหวัดที่ธนาคารแห่งประเทศไทยมีสาขาอยู่ คือ ขอนแก่น ลำปาง หาดใหญ่ โดยคิดค่าธรรมเนียมในการเรียกเก็บเงินในอัตราร้อยละ 1 ใน 8 ของจำนวนเงินตามเช็ค แต่ไม่เกิน 50 บาท ซึ่งถ้าจำนวนเงินตามเช็คมีมากก็เสียค่าธรรมเนียมเพียง 50 บาท แต่ธนาคารอื่น ๆ เรียกเก็บจะคิดค่าธรรมเนียมในอัตราร้อยละ 1 ใน 8 ของจำนวนเงินตามเช็ค ถ้าจำนวนเงินมาก ๆ ก็คงเสียค่าธรรมเนียมมาก แต่ธนาคารต่าง ๆ ยังไม่นิยมให้บริการของธนาคารแห่งประเทศไทย อาจจะเป็นเนื่องจากระเบียบการแลกเปลี่ยนเช็คต่างจังหวัดกำหนดให้ธนาคารที่เป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชีจะไม่ทำการแลกเปลี่ยนเช็คเพื่อเรียกเก็บต่างจังหวัด หรือจ่ายเงินชำระมูลค่าของเช็คต่างจังหวัดที่เก็บได้กันเอง หรือ ณ ที่อื่นใด นอกจากที่สำนักหักบัญชี ทำให้ธนาคารสมาชิกต่าง ๆ เหล่านี้ไม่มาใช้บริการของธนาคารแห่งประเทศไทย และอีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะธนาคารแห่งประเทศไทยให้

บริการในการเรียกเก็บเงินตามเช็คเพียงในสามจังหวัดที่มีสาขาอยู่เท่านั้น ส่วนในจังหวัดอื่น ๆ ยังไม่มีบริการ จึงทำให้ธนาคารต่าง ๆ ที่มาใช้บริการนี้ต้องยุ่งยากที่จะแยกว่าจังหวัดใดบ้างที่จะใช้บริการของธนาคารแห่งประเทศไทยได้ และจังหวัดใดต้องให้ธนาคารอื่นเรียกเก็บเงินให้ ก่อความไม่สะดวกสำหรับธนาคารเหล่านั้น

ฉะนั้นธนาคารแห่งประเทศไทยควรจัดให้มีบริการในด้านการเรียกเก็บเงินนี้ทุกจังหวัด และควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสำนักหักบัญชีในจังหวัดต่าง ๆ ให้มากขึ้นด้วย เพราะเมื่อมีสำนักหักบัญชีแล้ว ธนาคารต่าง ๆ ที่ส่งเช็คมาเรียกเก็บโดยผ่านสำนักหักบัญชีไม่สามารถจะประวิงเวลาในการเรียกเก็บได้ ต้องทำการหักบัญชีทันทีซึ่งจะทำให้การเรียกเก็บเงินตามเช็คทำได้เร็วขึ้น

ปัญหาสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้การใช้เช็คไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายเท่าที่ควรก็คือ การจ่ายเช็คไม่มีเงิน บุคคลที่ไ้รับเช็คส่วนมากมักจะกลัวว่าเช็คที่ตนได้รับมานั้นจะนำไปขึ้นเงินไม่ได้ บุคคลส่วนใหญ่มักจะรับเช็คจากคนที่ตนรู้จัก หรือบุคคล บริษัท ห้างร้าน ที่มีชื่อเสียงเชื่อถือได้เท่านั้น ปัญหาเรื่องนี้อาจจะแก้ไขได้โดย

1. ธนาคารผู้รับเปิดบัญชีเงินฝาก ควรจะพิถีพิถันในการเลือกลูกค้าและต้องตรวจสอบถึงฐานะของลูกค้าว่าเป็นผู้เชื่อถือได้มากเพียงใดอย่างจริงจัง ไม่ใช่จะคำนึงถึงแต่จำนวนบัญชีเงินฝากให้มีมาก ๆ เพียงอย่างเดียว ถ้ามีการพิจารณาอย่างรอบคอบในการเปิดบัญชีเงินฝาก ก็อาจทำให้ได้ลูกค้าที่ดีขึ้น การส่งจ่ายเช็คโดยไม่มีเงินก็อาจจะน้อยลง

2. ถ้าลูกค้าคนใดส่งจ่ายเช็คโดยไม่มีเงินในบัญชีเพียงพอบอย ๆ ก็ควรทำการปิดบัญชีเงินฝากของลูกค้าประเภทนี้ และแจ้งชื่อลูกค้าไม่ดีที่ถูกปิดบัญชีเหล่านี้ให้ธนาคารอื่น ๆ ทราบด้วย เพื่อธนาคารอื่นจะได้ทราบชื่อก่อนรับเปิดบัญชี ถ้ามีชื่อเป็นลูกค้าไม่ดีจะได้ไม่ต้องเปิดบัญชีให้ การทำเช่นนี้ก็อาจทำให้ผู้ส่งจ่ายมีความระมัดระวังในการส่งจ่ายเงินมากขึ้น เพราะถ้าจ่ายเช็คไม่มีเงินแล้ว บัญชีเงินฝากตนก็อาจจะถูกปิดและมีชื่อเป็นลูกค้าไม่ดี ทำให้เสียเครดิตและไม่สามารถเปิดบัญชีกับธนาคารอื่น ๆ ได้อีก

ในเรื่องเกี่ยวกับการจ่ายเช็คไม่มีเงินนี้ ทางสำนักหักบัญชีกรุงเทพมหานครได้กำหนดให้ธนาคารสมาชิกที่ส่งเช็คคืนต้องแจ้งเหตุผลการคืนเช็คในกรณีที่ดินเนื่องจาก เงินในบัญชีมีไม่พอหรือไม่มีเงินในบัญชี (คืนตามเหตุผล ข้อ 1-4) ลงในใบรับเช็คคืน ซึ่งจากใบรับเช็คคืนนี้ทางสำนักหักบัญชีจะนำมาทำรายงานเช็คคืนของธนาคารสมาชิกเป็นรายเดือนแสดงให้เห็นว่าธนาคารสมาชิกใดมีเช็คคืนเพราะไม่มีเงินเป็นจำนวนเท่าใด แล้วแจ้งให้ธนาคารสมาชิกทราบ เพื่อให้ดำเนินการแก้ไขให้การส่งจ่ายเช็คไม่มีเงินนี้ลดน้อยลงจนหมดไป โดยอาจทำตามวิธีดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้เพื่อให้การทำรายงานเช็คคืนมีความถูกต้องและสมบูรณ์ ธนาคารสมาชิกควรมีความสนใจในการแจ้งเหตุผลเช็คคืน เพราะไม่มีเงินที่ถูกต้องครบถ้วนลงในใบรับเช็คคืน เพื่อทางสำนักหักบัญชีจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องในการทำรายงานเช็คคืน

ปัญหาในเรื่องการจ่ายเช็คไม่มีเงินนี้ จะแก้ไขได้ก็ต่อจากอาศัยความร่วมมือจากธนาคารต่าง ๆ ที่จะต้องช่วยกันแก้ไขและปฏิบัติตาม โดยควรจะคำนึงถึงประโยชน์โดยส่วนรวมของประเทศมากกว่าที่จะคำนึงถึงประโยชน์ของแต่ละธนาคารเอง ปัญหาในเรื่องนี้ก็อาจหมดลงได้

จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วทั้งหมด เมื่อมีการแก้ไขปรับปรุงก็อาจทำให้การเรียกเก็บเงินตามเช็คทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น และเช็คเป็นที่เชื่อถือ ก็ทำให้การใช้เช็คมีมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์และสะดวกต่อวงการธุรกิจในประเทศมากขึ้น และเมื่อการใช้เช็คเป็นที่นิยมแพร่หลาย ความต้องการที่จะใช้ธนบัตรก็ลดน้อยลง จนไม่จำเป็นต้องพิมพ์ธนบัตรออกมาหมุนเวียนใหม่เท่าในขณะนี้